

Beantwoording van de 7 vragen uit het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)

Het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving bevat normen waaraan goed beleid of goede regelgeving dient te voldoen. Uitgebreide informatie vind je op www.naarhetiak.nl (klik dan op de tekst "Naar het IAK" in de linker kolom).

1. Wat is de aanleiding?

Dit voorstel implementeert Richtlijn (EU) 2020/1828 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2020 betreffende representatieve vorderingen ter bescherming van de collectieve belangen van consumenten en tot intrekking van Richtlijn 2009/22/EG (PbEU 2020, L 409) (hierna: de Richtlijn).

2. Wie zijn betrokken?

Het voorstel raakt de rechtspraak, de advocatuur, (consumenten)organisaties en consumenten (in brede zin). Bij de rechtspraak, de advocatuur en (consumenten)organisaties vindt apart consultatie plaats. Ook vindt met deze betrokkenen tijdens de consultatietermijn een overleg plaats over de implementatiewet.

3. Wat is het probleem?

Burgers in de hele Europese Unie hebben regelmatig te maken met schade als consument, als passagier of als patiënt. Het Unierecht heeft allerlei regelingen om burgers te beschermen. Regels voor oneerlijke handelspraktijken, producteisen voor medicijnen of medische hulpmiddelen, rechten voor reizigers of voor de bescherming van persoonsgegevens.

Ook al heeft het Unierecht veel beschermende rechten voor consumenten, er gaat toch wel eens iets mis. Een telefoonbedrijf rekent veel hogere kosten aan zijn klanten dan mag. Of een bedrijf verkoopt een product dat veel sneller stuk gaat dan je mag verwachten. Dan maakt het bedrijf inbreuk op de rechten van consumenten. Consumenten lijden daardoor schade. Maar het is voor consumenten niet altijd makkelijk hun recht te halen. Soms wil een bedrijf de zaak niet oplossen, ook niet als er meer consumenten schade lijden door dezelfde inbreuk op deze rechten.

Als consument is het lastig en duur om in je eentje een procedure te beginnen. Samen met anderen naar de rechter gaan is makkelijker en efficiënter, ook voor de rechtspraak. Een consumentenorganisatie kan dan één collectieve procedure beginnen en schadevergoeding vragen voor een groep consumenten met schade. Dit heet een collectieve schadevergoedingsactie.

Nederland heeft een collectieve schadevergoedingsactie sinds 1 januari 2020 met de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (hierna: de WAMCA). Ook in bijvoorbeeld België, Frankrijk en Portugal bestaat dit. Maar niet alle lidstaten van de Europese Unie kennen zo'n regeling en dus is het collectief vorderen van schade niet voor alle consumenten in de hele Unie mogelijk. Het Unierecht kende tot nu toe alleen een collectieve actie voor het stoppen van een inbreuk op rechten van consumenten, niet voor het vragen van schadevergoeding. De richtlijn regelt dat elke lidstaat een regeling voor het collectief vorderen van schadevergoeding moet hebben. Ook bepaalt de richtlijn op sommige punten hoe een regeling voor het collectief vorderen van schadevergoeding eruit moet zien. Waar de richtlijn regels heeft die anders zijn dan de WAMCA, is een aanpassing van de WAMCA nodig.

4. Wat is het doel?

Het doel van de Richtlijn is dat alle lidstaten mogelijk maken dat een consumentenorganisatie een verbod of schadevergoeding kan vragen voor een groep consumenten. Daarnaast moet de Richtlijn zorgen voor een groter vertrouwen van consumenten in de interne markt, een betere toegang tot de rechter voor consumenten en een betere consumentenbescherming.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Nederland moet als lidstaat van de Europese Unie de Richtlijn uiterlijk 25 december 2022 omzetten in het nationale recht.

6. Wat is het beste instrument?

Om de Richtlijn om te zetten in nationaal recht is een wetswijziging nodig. Nederland heeft de Wet Afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA). De WAMCA is de Nederlandse collectieve schadevergoedingsactie. Voor het omzetten van de richtlijn is geen heel nieuwe regeling nodig. Op een paar punten heeft de richtlijn andere regels dan de WAMCA. Op die punten wijzigt de Nederlandse wet.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

Allereerst zijn de eisen voor procesfinanciering in de richtlijn iets meer ingevuld dan in artikel 3:305a BW. Organisaties en advocaten zullen hier rekening mee moeten houden. De rechter moet de financiering beoordelen.

Daarnaast regelt de Richtlijn de binding aan de uitkomst van een collectieve actie uitgebreider. Consumenten die deelnemen aan een collectieve actie mogen niet deelnemen aan eenzelfde soort collectieve actie in een andere lidstaat. Ook mogen zij niet een individuele vordering instellen voor dezelfde vordering tegen dezelfde verweerder. Daarnaast moeten buitenlandse consumenten altijd instemmen met vertegenwoordiging in een collectieve actie.

Ook verplicht de Richtlijn tot ruimere informatie op de website van de organisatie over uitspraken in een collectieve actie. Deze verplichting betekent dat de rechtspraak en de (advocaten van de) organisaties deze uitspraken gepseudonimiseerd openbaar moeten maken.

Verder moeten Nederlandse organisaties die een collectieve actie willen starten in een andere lidstaat op een lijst staan. Voordat het ministerie van Justitie en Veiligheid een organisatie op de lijst plaatst, moet deze organisatie aan een aantal voorwaarden voldoen. De meeste voorwaarden staan al in artikel 3:305a BW. Extra is dat de organisatie niet failliet is en twaalf maanden actief moet zijn. Ook moet de organisatie haar algemene financieringsbronnen melden op haar website. Het beleggen van het contactpunt en de bevoegdheid tot aanwijzing van organisaties voor de lijst bij het ministerie van Justitie en Veiligheid kost maximaal 0,2 fte. Dit wordt opgelost binnen de begroting van JenV.

Tot slot kan een buitenlandse organisatie die in een andere lidstaat op de lijst staat, in Nederland een collectieve actie starten. De rechter kan dan niet toetsen aan de richtlijneisen. Dat heeft de lidstaat die de organisatie heeft aangewezen, al gedaan. Alleen de regels uit de WAMCA die gaan over de vordering en over de procedure mag de rechter toepassen.